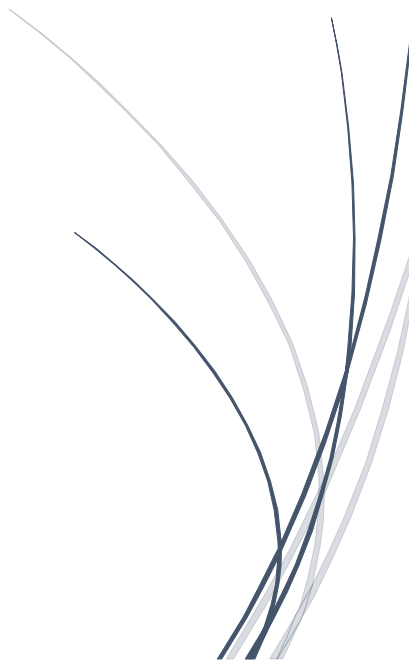

התלמוד הירושלמי כבסיס לתורת ארץ ישראל

קובץ מקורות לחיזוק דרך הלימוד של
השוואת הבבלי והירושלמי

לאורה של תורת ארץ ישראל

הקדמה

בחוברת שלפנינו, כינסנו כמה מקורות מדברי רבותינו, מהם עולה קריאה להתחדשות.

בזמן התהוות התלמודים, בתקופת האמוראים, צמחו שני התלמודים – הבבלי והירושלמי – במקביל. התלמוד הירושלמי הוא פרי דרכה של ארץ ישראל, בחשיבה ובמעשה, והתלמוד הבבלי הוא דרכם של חכמי בבל.

בדורות שלנו, אין ספק שעלינו להמשיך את לימוד התלמוד הבבלי, אשר תורתו מושרשת בנו דורות רבים. עם זאת, "כל זמן מאיר בתכונתו" (הרב קוק זצ"ל, אגרת שעח, עיין שם). בדורות שלנו, לא ניתן להתעלם מכך שאנו חוזרים לארץ ישראל, בצורה של אומה, ואנו הולכים וחוזרים להיות מתאימים לדרכה של תורת ארץ ישראל, המושרשת בתורתו של התלמוד הירושלמי.

התלמוד הירושלמי חיכה לנו דורות רבים, ועתה הגיע עת להשיב אותו את סדרי הלימוד. הננו קרואים לסלול מסילות בדרכי הלימוד, בהם יתחברו התלמודים, "וְהָיָה לְאַחֲדִים בְּיַדְךָ".

זכינו ובדורנו מתחדשת דרך לימוד שלא היתה מעולם. הרי בזמן התהוות התלמודים, ועד סוף תקופת הגאונים, חיו בבבל על פי הבבלי, ובארץ ישראל על פי הירושלמי. כל מקום הלך בדרכו. בדורות שלנו מתחדש שיש לאחד בין שתי התורות הללו, ללמוד את שתייהן, להשוות ולברר, ולהציב בפנינו תורה שלימה, בה אנו ניזונים גם מעוצמת ההרחבה וההתפרטות של התלמוד הבבלי, וגם מעוצמת האור המיוחד של תלמודה של ארץ ישראל.

"ה' אָחַד" מופיע ומתגלה לפנינו בשתי זרועותיו, הבבלי והירושלמי.

החזון העולה מתוך המקורות שלפנינו, מציב בפנינו שאיפה גדולה, לרומם את התלמוד הירושלמי, ועמו את עולם התורה כולו, ו"מְלֵאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת ה'".

יוצא לאור ע"י ישיבת הסדר חולון (תשפ"א)

רוצה לדבר על זה? פנה אלינו 0526146659.

א

אגרות הראי"ה ח"ב, אגרת תקנב

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, י"ח סיון תרע"ג.

ידי"ן וחביבי הרב ר' ישראל פורת נ"י, שלו' רב

הנני שולח בזה רשימה של שאלות לדוגמא, אם ימצאו לנו חברים בעלי כשרון ורצון לעבודה כללית כזאת. יותר ראוי לדעתי להתחיל במבוא כללי, לכל התורה כולה, ולפחות לכל התלמוד הבבלי והירושלמי. העבודות הטכניות הכלליות הנן יותר מוכשרות להסתדר יפה במבוא כללי. ומ"מ רשמתי לע"ע דוגמא למבוא לנויקין, ובמרוצת מכתבינו נתישב בזה אי"ה.

באה"ר אדר"ש ידיד לבנו הרי"מ תרל"פ שליט"א. גם הוא העיר ע"ד ענין זה במכתב. מה טוב היה אם יתן הוא שי' מרוחו על עבודת קדש זו. העיקר הוא שלא להפוך עסק זה לענין של למדנות קטנה, כי אם לשום עין למרחקים, לעורר את הרוח לקדש שם שמים, ולפעול תוספת אורה וקדושה בישראל, ע"י רוממות כבוד התורה, בהראות פעולת חכמה לצרכי הדור הרוחניים, והדברים יעלו ויגיעו עד למדת הארת הדיעות, במעלתן העליונה, א-ל ד' ויאר לנו, ומציון אור חדש יאיר לנו.

בברכה ואה"ר מכבדו וידידו מצפה לעזרת ד' ותשועתו,

הק' אברהם יצחק ה"ק

בכלל דרך העבודה צריך להיות: להשוות על כל ענין את הבבלי לעומת הירושלמי, וחיפוש בכל המקורים השייכים לו, מהקדמונים...

ב

אגרות הראי"ה ח"א, אגרת קיב

ב"ה עה"ק יפו ת"ו, י"א אדר"ר תרס"ח

לכ' ידי"ן הרב הגאון המופלא, חכם חרשים ונבון לחש, מאר"י דרזין, מו"ה פנחס הכהן שליט"א, אבד"ק בירד' יצ"ו, שלו' שלו' וברכה

...

ההרגל לצאת מתלמוד אל תלמוד, ולהנצל מאותה המארה של 'אין שלום ליוצא ולבא', הוא מוכן עתה דוקא. כל עיקר המנוחה, בעולם וביהדות, הוא רק מפני ריבוי המאורות הזורחים ושופעים כאחת. הדרך הישנה של בחירת אחד הדרכים, ללכת בה במתון, לא תקום ולא תהיה. יותר ויותר מזה נתגדלנו ונתפתחנו. לתפוס כללות הדרכים כולם ולאגדם במנוחה שלמה ובטוחה, היא התחלת הדרך של הפיכת ע' דעור לא' דאור, הכתוב בתורתו של ר' מאיר...

ג

שמונה קבצים, קובץ ח, קמב

הכשרונות הסותרים זה את זה עומדים הם במעמד של נקודות, שכל אחת מתגדרת בעצמה, מסתפקת במציאותה. וכשנפש מתבססת ומזדככת, ועולה במעלת התפתחותה הרוחנית, אז הכשרונות מתקשרים זה עם זה. ותחת אשר בזמן הפירוד ליוצא ולבא אין שלום, זה היוצא מתלמוד אל תלמוד, מפני שדרכי הלמוד של התלמודים שונים הם, וצריך לכל אחד מהם כשרון מיוחד הסותר להכשרון השני המסוגל להתלמוד האחר, כשהמעלה הנשמטית עולה, מתאגדים התלמודים יחד, ודברי תורה נעשים רעים זה לזה ודודים זה לזה.

ד

הסכמות הראיה, צח (ספר "קרני ראם", ניו יורק תש"י)

ב"ה, יום ג', י"ט טבת תרצ"ה

לכ' יד"נ, הרה"ג הנעלה, מו"ה אורי מוינעשטער, שלום וברכה וכט"ס

אחדשה"ט.

ידידי היקר, מאז שבועות קבלתי מכתבו היקר, וידוע לרבים עוצם טרדותי שהן גורמות איחור דברי, וכעת אני לכת"ר ידידי שהרעיון של הדפסת בבלי וירושלמי ביחד על עמוד אחד זה בצד זה, הי' מעולם חביב על גדולי ישראל, וכמו"ח הגאון הצדיק, האדר"ת זצ"ל, היה משתוקק לזה מאוד, ומה טוב יהי' אם יצא רעיון קדוש זה אל הפועל להאיר עיני חכמים, באמיתה של תורה, ע"י אותיות מחכימות של שני התלמודים, שהם דודים זה לזה, ואחרי שכבר נבנו מכונות קודש ע"י גדולי הראשונים והאחרונים איך להעריך את התלמודים זה לעומת זה, לא שייך הא דחגיגה דף י' ע"א "וליוצא ולבא" וגו', ואדרבא כעת נתקרבו הענינים זה לזה עד שהם משלימים ומאירים

כל אחד את דברי חבירו, והשי"ת יהיה בעזר כת"ר להוציא אל הפועל את הדבר הגדול הזה שיהיה בעז"ה לעמוד אורה על שדמות התורה.

וע"ד הדפסת ה"הלכה ברורה" עם הש"ס, מאוד אשמח אם ימצאו בעלי יכולת, ובעלי בינה וגבורה, אשר יקחו עליהם את התפקיד הגדול הזה, ומה טוב יהי' אם אנשים כנים וחכמים ככת"ר ודכוותי' יהיו הבאים בסוד מלאכת שמים זאת, והיה זה שלו', כנה"מ ונפש ידי"ע דוש"ת באה"ר,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

ה

אוצרות הראי"ה ח"ו עמ' 235, אגרת מאת הרב קוק זצ"ל

והו"ן מזה, הרי אין המטרות והתכנית שוות כלל, וחברון [= ישיבת חברון] אינה חפצה ואינה מוכשרת לשנות את תכניתה, למשל אפילו בצביון השיעור התלמודי שיהיה מתוקן ע"פ היסוד העקרי של השו"ת התלמודים הבבלי והירושלמי, והמשנה עם התוספתא, הזיקוק להספרא, הספרי והמכילתא בתור מדרשי התנאים, מקורות הקדומים לתושב"ע, עם הגמרא ושיטות הראשונים, וכי הם יצאו מסדרם לסדרנו?!

ו

אוצרות הראי"ה ח"ו עמ' 236, הערה 35, אגרת מאת הרב קוק זצ"ל

*אגרת לרב הרן, רבה של אנגליה, ז' כסליו תרפ"ו

הישיבה שלנו מצטיינת בזה שכל השיעורים שלה הם נאמרים בלשון הקודש, המתאים מאוד לישיבה כללית, ראויה להקיף את כל חלקי האומה, מכל הארצות, שיעורי הישיבה מצטיינים בהגינם בסידורם, ובבסיס הבריאת שלהם, בהרחבה של התלמודים הבבלי והירושלמי ושיטות הראשונים, עד הפוסקים הראשונים וגדולי האחרונים...

ז

שמונה קבצים, קובץ א, תתלד

שאיפתי גדולה היא לחבר את התורה הרוחנית עם התורה המעשית. בימים הראשונים, בימי הנביאים בודאי, היו שתי התורות מחוברות בחיבור גמור, וגם בימי התנאים

והאמוראים גם כן, ומהלך התלמוד הירושלמי הוא בודאי בצורה של איגודם של שני חלקי התורה הללו. אמנם חתימת הבבלי באה לתן האפשרות לאור התורה שיאיר גם במחשכים, והזמן דורש כעת להחזיר את ההופעה לאיתנה.

ח

אגרות הראי"ה ח"א, אגרת צו

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו. [תרס"ח].

בני ציון היקרים הרבנים הגדולים אוהבי שם ד' ויראיו בשכל טוב. אגדת קודש כנסי' של תורה בעיה"ק ירושת"ו.

ערת שלו' וברכה.

רק מפני כבודכם הגדול הנני פונה עכשו מכל המניעות, אשר יסובוני, לכתב לכם דברים אחדים. כי זולת זה אי-אפשר לי כלל בימים הללו, מריבוי טרדותי, לכתב אם מעט ואם הרבה. אבל רק לכתב מפני הכבוד, להראות את שמחת לבבי בכנוסכם הטהור, יעלה כעת בידי, אבל למלא חפצכם, מה שבאתם על דברי תורה לתהות על קנקני הריק, אי אפשר לי: מן המוכן כתוב אין בידי מאומה בענין זה, ובכלל אינני כותב כמעט מאומה בעניני פלפול וחדוש זה כמה, כי-אם במקום הכרח גדול. רק הנני מרגיש חובה קדושה לעיין, כפי היכלת, מעט בהלכה זו, אתם עסוקים בה, ולהודיע לכם את אשר אתבונן בזה, אבל זה א"א לי כעת בשום אופן, ובפרט בענין חיוב במתנ"ע עכשיו במה שנהגו להיתר ע"פ איזה סמוכין, דאף אם יתברר לחיוב רחוק שיתקבלו הדברים, ומוטב וכו', ובפרט שחששא גדולה יש, שעניי הנכרים או המתרוששים מהם יהנו מזה עכ"פ יותר מעניי ישראל, ע"כ למעשה כי פקדתם את חלק זה, הנעזב עד כה.

אבל, יקירי לבבי, אמצא ישר להעיר אתכם, אם כי טרם אדע מהות כנסתכם ותוכן ערכם של החברים בפרטיות, מ"מ כגון זה צריך למודעי, כי אם בימינו אלה הנכם מיסדים כנסי' של ת"ח בעיה"ק, שעניי כל ישראל אלי', תראו להשתדל לבקש דוקא גדולות ונשגבות. דורנו הוא כולו דור שואף, ואם השאיפה הריקנית של החורבא והתהו מגבהת עצמה עד מרומי רמים, כמה צריך שיגבה לב דורשי ד' הנגשים אל הקודש. המבוקש, לכה"פ, צריך שיהי' לקדש שם שמים ושם ישראל, בקידוש שם ירושלים בחפץ גדול להראות לכל העולם נצחונה וגדולתה של תורת א"י שלדאבוננו העמוק עומדת היא בשפל, תחת שהיא יכולה ומוכרכת לשבת על גפי מרומי קרת לעיני כל ישראל ונגד כל הגוים אשר ברא ד' בארץ. ועתה הוא עת לדרש את ד', ההכרח מרומם אותנו למדרגות גדולות.

הבדל עצום ונשגב בין תורת א"י לתורת חו"ל. בא"י שפע רוח הקדש מתפרץ לחול על כל ת"ח שמבקש ללמוד תורה לשמה, וק"ו על קיבוץ של ת"ח, והרוח הכללי, השופע בנועם והולך ומתפשט, הוא הרודד את הפרטים, הוא המרחיב את ההלכות, הכל מלמעלה למטה. מה שא"כ בחו"ל. רוח כללי קדוש א"א לשאוף באויר טמא ועל אדמה טמאה. אלא כל פרט ופרט מן התורה מעלה איזה ניצוץ, איזו הארה, להתקרב אל רוח א-לקים חיים, שוכן על עמו פה בארץ חיים. "על הגאולה זה תלמוד ירושלמי ועל התמורה זה תלמוד בבלי" (זוהר חדש רות). הידיעה הזאת היא מאירה נתיבות גם על מהות הלמוד בכלל, גם על סדריו, גם על סדר העבודה השלמה הראוי לבחירי יחיד סגולת ת"ח במקום אורו של עולם, גם על עצם תכנם של עצמיות הסכרות, ההיות, החדושים והפולולים. "עתידין בכ"ג ובמ"ד שבחו"ל שיקבעו בא"י". אנחנו יכולים להמשיך טל אורות של אויר ארץ חמדה באופן כ"כ נוזל ושופע, באופן כ"כ מעדן ומקדש כל רוח ונפש וכל קרב וכליות, עד שילך עמנו אור הבבלי להתאחד עם התלמוד הירושלמי ויחדיו יאירו באור שבעתים. ואל זה אנחנו צריכים לשאוף. לא לעזות יחשב לנו, כי "חביבה כת קטנה שבא"י מסנהדרי גדולה שבחו"ל". יסוד הגלות והשפלות הנמשך בעולם בא רק ממה שאין מודיעים את א"י, את ערכה וחכמתה, ואין מתקנים את חטא המרגלים שהוציאו דבה על הארץ, בתשובת המשקל: להגיד ולבשר בעולם כלו הודה והדרה, קדושתה וכבודה, והלואי שנוכה אחרי כל ההפלגות כולן, מצדנו, להביע אף חלק אחד מרכבה מתמדת ארץ חמדה ומהדרת אור תורתה ועלוי אור חכמתה ורוח הקדש המתנוסס בקרבה. מובן שבכל דבר שבקדושה, וכמ"כ בחול, ישנן מעלות ומדרגות. ו"כ"א נכוח מחופתו של חברו". אבל זה המין של האור והעדן של הקדושה הנמצא בא"י לת"ח מבקשי ד', איננו נמצא כלל בחו"ל. ואנכי הנני בזה יודע ועד, כפי קטני.

יסוד הפלפול והחידוש שבא"י, אפילו בהלכה, בנוי הוא בעיקרו מעצם עומק היסוד הרוחני של חפץ אדון כל עולמים יתעלה שמו, הנמצא בכללותה של תורה ומזהיר ומנהיר בכל מצוה והלכה, בסעיפיה וסעיפי סעיפיה, עד שהדברים שמחים כנתינתם מסיני. בחו"ל צריך לעולל במחשכים [ע"י] התיבות של התולדות, לדמות רק מהן מלתא למלתא, והנקודה התוכית, המיוסדת במעמקי קדש העליון, אי-אפשר לתפוס. מובן הדבר, שע"י עזיבה, ע"י מיעוט ידיעת הערך העצמי, ע"י השפלה של הגבירה נגד שפחתה, ושהיא עוד מלובשת בתואר של מין יראת שמים, מה שהוא למרות עיני כבודו ב"ה, ע"י מה שנותנים בזה למרמס את כבוד ארץ חמדה ומקום הדום רגליו יתברך עדי עד, - הדברים נעשים עמומים; ות"ח שבא"י חוזרים להיות שפופים ושפלים, ועוזבים את חילם, וסוברים שלא נוצרו כי-אם למגרם גרמי אצל חכמי חו"ל ולחקות פלפולים נמוכים, הבאים מתוך מחשכים, ובזה באמת כחם של חכמי א"י חלוש, מפני שהם [נוצרו] לגדולות מאלה, אבל כשהם מעמידים עצמם על כנם הרם, אז הם מוצאים הכל, ו"בכלל מאתים מנה". ערך חכמת היראה, האמונה והעבודה, הרחבת המוסר וחכמת החיים, עם עמקה של תורה וגדולתה באורח גאוני אמתי, הוא מפולג ומחולק מחו"ל, ומוכרח להיות מפולג.

ביסורים גדולים עומדים ת"ח וצדיקים שבחו"ל, המבקשים לאחד מקצועות נפרדים לפי [הרגיל], והכל מפני שאין ההארה העליונה של האחדות הא-לקית מאירה שמה. פה נודה, אחים, ונברך את שם כבוד ד' א-לקי ישראל, אשר העמידנו בקרן אורה, הכל אפשר, ולא רק אפשר כי-אם מוכרח: כשמבקשים את הטוב העליון המוכן להדרש בציון, מוצאים הכל. [וכשמסתפקים] פה בדרכים נמוכים, שהם ראויים רק ליושבי חשכת ארץ מאפלי', אין מוצאים אפילו את השיעור המועט. גם הבדל גדול יש בין הזמנים: בימינו עת לחננה הוא. אל ימעט ואל יקטן בעינינו ערך ההתישבות הגדולה, לפי ערך השנים הקודמות, של עם ד' על אדמת הקדש. אות ומופת הוא לנו על צעדי מלאך הברית ההולך וקרב, ע"כ בלב מלא קדושה ואורה, גדולה ושמחה, צריכים אנו לגשת לעסוק בתורה לשמה על אדמת הקדש. ולדרוש אנו חייבים את המעלה היותר עליונה, שיגיעו מעשינו למעשי אבותינו א"י ויעקב, [לגלוין] אלי' זכ"ל ולתחה"מ, שבכל דבר בזה ישנן מדרגות לאלפים ולרבי רבבות, עד שנעלה למעלה כ"כ גדולה שמתפלת ג"כ עד עולם המעשה, יקיצו וירננו שוכני עפר בפועל ממש בכ"א.

עסקו נא, ידידי האהובים, בכל יום ויום בענינים כאלה, שיוציאו אל הפועל את רוממות רוחכם ועז הקדושה העליונה החבויה בנשמתכם, השואפת טל חיים טל אורות מהררי קודש. אפילו יום אחד אל תעזבו את רוחכם הבהיר להכהות. הרבו אור [צח] בגבורה ובמנוחה מדי יום ביומו. ואם גם יהי' כבוד מעט הדרך בתחלה אל תרגזו ואל תחפזו, אם רק תהיו לאנשים מהרה יגלה ויראה עליכם מסתר לבבכם אור [העליון]. ורוח ד' מלאה שמחה, ענוה וגבורה, תלבשכם ותרום אתכם, כי ברית כרותה היא ב"ה: "אתה מבקש לראות את השכינה בעוה"ז - עסוק בתורה בא"י".

כל המקודש מחברו הי' שמם מחברו בימי הרמב"ן ז"ל. עכשו ב"ה חוט של חסד הולך ונמשך, ואנחנו צריכים להיות נכונים לקבלו ולאצו באתערותא דילן. הנשמה של כנסת ישראל עומדת להתנער בארץ חמדה, ואנו צריכים להוסיף לה אומץ [ועז רובם] של בני תורה שבא"י הרוסים הם וצריכים הם טפול ואומץ, חיים של שמירת [הבריאות], שהיא מחוברת ג"כ עם עבודת ד' באמת בזהירות וזריזות, שמחת [הנפש] וצהלת הרוח, עם נתינת חלק הגון בעתו ובזמנו להרגש הצער העליון, צער העולם כלו וצערה של כנס"י, מחמת סיתום המאורות העליונים ומיעוט שפעם, על לב כל בשר ועל המון גוים וממלכות בארץ מתחת ועל שריהם ומנהיהם ממעל, שרק ת"ח שבא"י מסוגלים להרגיש יפה את המרירות העמוקה ולשא [דע] להושע תשועת עולמים בפרות גוי קדוש וא-לקיו ב"ה. המרירות הזאת, [כשהרוח] מלא אורה מתהפכת גם היא לעונג ישרים מכשרת לקרבת ד', לטהרה [ולקדושה], לאהבת תורה ויראת שמים מרוצפת באהבת ישראל ואהבת הבריות, העושה את האדם נחמד למטה ואהוב למעלה.

יסודות כאלה הנם בודאי כבר ערוכים ושמורים בלבבכם הטהור, ואינכם צריכים לדידי ולמטלעתי בזה. מ"מ לא יכלתי להתאפק מלכתב דברי אלה המעטים אל אזנים שומעות ולבבות נדיבות שכמותכם, מחמדי לבבי, ומה מאוד אשמח אם תשימו [עין]

לפרקים אל דברי המעטים הנדפסים, ואף שאין בהם צדדי חדוש מרובים לאנשי [מעלה] מ"מ הם טובים לעורר את הלב אפי' כמה וכמה פעמים; ביחוד מאמר "דעת א-לקים" ב"עקבי הצאן" ראוי לחזרה כמה פעמים.

והשי"ת יאיר עלינו באורו ויאמץ חילכם בתורה וירומם [קרנכם] למעלה למעלה, לתפארת עם ד' ונחלתו, כנה"ר ונפש דוש"ת באה"ר, מצפה רוממות קרן ירושלים ושמחת בני' בונייה ב"ב,

הק' אברהם יצחק ה"ק הנ"ל

ט

אגרות הראי"ה ח"א, אגרת קג

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, ד"א טבת תרס"ח.

ערת של' וברכה מהררי קודש לכבוד הדרת הרב הגאון הגדול, עטרת תפארת ישראל, מגדל עז לתורה ולתעודה, כקש"ת מו"ה יצחק אייזיק הלוי שליט"א, מחבר ספר המופתי "דורות הראשונים", יהי ד' עמ' ויעל.

...

מ"מ כדי להביע מעט את רגשי תודתי להדר"ג מר שליט"א, אציע בזה הערה קטנה וכללית, הנראה לע"ד בענין אשר הרחיב בזה הדר"ג מפרק ט"ו עד פכ"ג מחלק ג' מספרו המזהיר, בדבר היחש שבין הבבלי אל הירושלמי. והנה הדר"ג, שהוא הראשון אשר פתח בדורנו את הדלת הננעלת, שהיתה מפסקת בין חכמת ישראל, כפי מה שנקלט מושגה ע"פ הספרות אחרונה, ובין עומק חכמת התלמוד, ע"פ המושג הטהור והישר, שהוא מורשה לנו מדור דור, שעבדו בה באהבה ומסירות נפש כל גאוני הדורות, - לו נאה להציע לפניו, כי לדעתי העניה יש לנו עוד מחיצה אחת, שהננו צריכים לפתח בה ג"כ פתח להרבות הכניסה והיציאה מגבול לגבול, והיא: בין חכמת האגדה וחכמת ההלכה.

באמת, כשם שחכמת ישראל ההיסטורית לכל ענפיה חיה היא ויונקת מחכמתה של תורה לעמקה ולרחבה, והאחרונה מושפעת ג"כ הרבה מהראשונה, כן הוא בענין חכמת ההגדה עם חכמת ההלכה, שיסוד הראשונה חכמת הלב והרעיון, שכל ההלכות המרובות התלויות בדעה ובמחשבה נובעות ממנה, והשניה היא חכמת המעשים. ששניהם נובעים משני השרשים שמסתעפים מתוה"ק, הם החכמה והנבואה, שלא נתבארו עדיין יפה גדריהם ביחש לנתוח ההלכות וענין תורה שבע"פ. כי הך כללא

ד"לא בשמים היא" יש בו כמה הררים גדולים, אע"פ ששיטת הרמב"ם היא ביסודי- התורה (פ"ט) דאין שייכות לנבואה לענין הלכה, מ"מ הלא שיטת התוס' (יבמות י"ד ד"ה רבי ועוד כ"מ) היא דאין זה כלל גדול, ופשוט שהיו לכלל זה ג"כ יוצאים, והיתה הנבואה מעולם פועלת ג"כ על הליכות תורה שבע"פ, והכי משמע פשטות המשנה דאבות: "זוקנים לנביאים", שהי' ערך לענין הנבואה בענין תורה שבע"פ, דדוחק הוא לומר שרק במקרה היתה המסורת ע"י נביאים ובאמת לא פעלה כלום הנבואה בזה. וכן משמע לע"ד בהא דזבחים (ס"ב) "ג' נביאים עלו עמהם מן הגולה", והלא היו שם ג"כ כמה חכמים, אלא שהיו ענינים כאלה שצריך דוקא כח נבואה. ואפי' אם נאמר שאין גומרים ההלכה ע"פ נבואה, מ"מ פועלת היא על סדור הלמודים. ע"כ בא"י, **שהיא מקום הנבואה, יש רושם לשפע הנבואה בסדר הלימוד, וההבנה היא מוסכרת מתוך השקפה פנימית וא"צ כ"כ אריכות בירוים, והיינו "אורא דא"י מחכים", ותלמודא בבלאה הוא מטריד להו, וחכמת הנבואה, שהיא יסוד לחכמת האגדה, שהיא הצד הפנימי של שרשי התורה, פעלה בא"י הרבה יותר מבבל, שאינה ראויה לנבואה, כדאמרי' במו"ק (כ"ה) "ראוי הי' רבנו שתשרה עליו שכינה, אלא שבבל גרמה לו".** והנה אותם המושפעים השרשים של חכמת הנבואה- הקיצור הוא מעלה אצלם, והנתוח של ההלכות והוצאת דבר מתוך דבר נעשה אצלם בסקירה רחבה מאד, ודי להם רמז קל להחליט משפט, וזה הי' יסוד סדר הלימוד של ירושלמי, שלגבי אותם הזוכים ליהנות מאורה של מעלה הי' די דקדוקים קצרים לבירור ההלכה, אבל לגבי בני בבל, ששרשי הנבואה לא השפיעו עליהם כ"כ, לא הי' מספיק הקיצור והי' צריך אריכות דברים. ונראה לע"ד, דיסוד הדבר תלוי בחילוק שבין בבלי וירושלמי בסוגיא דזקן ממרא בסנהדרין, בפירוש "דבר" האמור בפרשה, **דהבבלי מפרש "זו הלכה" וירושלמי מפרש "זו אגדה"**. דבהקדמה לחוה"ל כתב, דעניני הדעות (שבאמת הן הן עניני האגדה העיקריים) לא נזכרו במקרא ד"כי יפלא", וזה ראי' דאין זה שייך לחכמי הסמך והמסורת כ"א אפשר לברר ע"פ השכל, וכמה מהגאונים אמרו ע"פ זה שאין האגדות כ"כ מיוסדות להלכתא; אבל היו מהם, כפי הנראה מתשובת רב האי גאון בעניני החכמות, שהיו מחזיקים לעיקר ג"כ עניני ההגדות. והחילוק הוא פשוט, דסדר-לימוד שהוא נסמך על שרשי הנבואה וסעיפיה, ההלכות עם האגדות מתאחדות על ידו, ויש עניני קבלה ומסורת בדעות כמו במעשים, וזאת היא דעת הירושלמי שלא כד' חוה"ל, אבל בסדר לימוד שבחו"ל, שאינה ראויה לנבואה וממילא אין ענפי רוה"ק מתלכדים עם ההלכה ונתוחיה, הדעות הנן רק מה שאפשר להוציא מתוך השכל ההגיוני, ואין לעניני האגדות שייכות להלכה ולא שייך עליהם לא-תסור, וזה החילוק טבע את חותם ההבדל בין בבלי לירושלמי...

ובאותו הדרך, המתעלה מעל נתוחי הסברות הפשוטות עד שפונה אל נטיית ההערות העליונות, ישנו ג"כ מין עומק שכלי, שמ"מ אין דרך לפרשו בחתימת תלמוד, והוא מסור לת"ח המשכילים בשכל טוב, והירושלמי סומך יותר על רמזים כאלה משום יתרון החכמה דאורא דא"י.

... מ"מ אין דרך לפרש ענין כזה שיוצא מחוג הסברות המובנות לכל שהם יסוד התלמוד בבלי.

... וכל שהשכל הוא יותר כללי הוא משוטט יותר מעניינים דקים ודי לו פלפול מועט, והכלליות של השכל עצמו נמשכת משפע של רוה"ק, עד אשר אפילו בדרך רחוק הרבה יש בו איזה רושם, וזה הרושם הוא עיקר ההבדל שבין בבלי לירושלמי. ומשו"ה לדידן הבבלי עיקר, בדרך הלמוד הפשוט מוסבר בו בהרחבה, ומ"מ לכל עת שיחדש השי"ת לב חדש על עמו ויוחזר כח קדושת אה"ק בגלוי, יגלה האור של הירושלמי מצד סגנונו הקצר והעמוק. שמסתייע ממהלך שכל עליון, וההגדה המקובלת מחוברת בו עם ההלכה בדרך פעולה נסתרת.

... ויש לרמוד דוגמא על קירוב הרעיון לנסתר ונשגב, שבירושלמי יותר מכפי הסגנון הרגיל של בבלי, שסתמו הדברים יותר בזה מפני כח התלמידים שאינו כ"כ יפה בחו"ל, מהא דיומא (לט) בעובדא דשמעון הצדיק, שעובר ע"ז הבבלי בשתיקה והירושלמי מתנשא לחביון עז הסוד, ופריך ע"ז: "והא כתיב וכל אדם כו' אני אומר הקב"ה הי'". וכן יש להביא רא"י על רמז הנטי' אפי' מדיוק הלשון, מהא דרבי יוחנן בן בג בג דשלח אצל ריב"ב, בקדושין (י) אי' "שאתה בקי בחדרי תורה", ובירושלמי דכתובות פ' אע"פ ה"ד הלשון, "בסתרי תורה, אפילו לדרוש בק"ו", והיינו כפי הנטי' הירושלמית שפועלת על הסגנון.

י

הרב צבי יהודה קוק זצ"ל, מתוך התורה הגואלת, ח"ד (עמ' עט)

שילוב הבבלי והירושלמי

אנו נמצאים עתה, במצב של קבוץ נדחי ישראל. זהו תהליך שלמותם של ישראל. בכל יום נמשך סדר הפלאים של קבוץ גלויות. השלמות הזו, מחייבת מציאות של אי ויתור, על אף נפש שמישראל, ועל אף שעל מארץ ישראל. שלמות העם והארץ. מתוך מצב זה, אנו נקראים עכשיו, לשלמות של התורה כולה...

כשאנו עוסקים בשלמות, אנו מתקשרים מיד באוירא דארץ ישראל המחכים, ובדבר ה' שבתלמוד הירושלמי. יותר ויותר אנו נפגשים כעת עם תלמוד ירושלמי. אמנם, על פי רוב, יש לנו עדיין מספיק קדושה לקבל מן הבבלי, שהוא עצמו, מעיד על עצמו: "במחשכים הושיבני – זה תלמודה של בבל" (סנהדרין כד), אבל, יחידים עוסקים כבר בירושלמי, ואנו נפגשים כעת במידה יתירה עם הירושלמי. בשנים האחרונות, חלה תחיית התורה בלימוד הירושלמי, וזה הולך וגדל. הגדלות, והשלמות, והתמימות, צריכה להתגלות, ממקור האור הגדול, של שילוב הבבלי והירושלמי.

יא

הרב חרל"פ זצ"ל, מעייני הישועה, פרק לט (עמ' סו)

הירושלמי והבבלי

למוד התלמוד הירושלמי מעודד את הזכרון ומחדד את השכל, ואם ממוזגים את התלמוד הירושלמי עם התלמוד הבבלי, מביאים בזה אורה וברכה ומקרבים את הגאולה. ותלמידי חכמים כאלה, העוסקים במזוג הזה, הם הם תלמידי החכמים האמיתיים, המרבים שלום ונעם בעולם, והם מבטלים כל קטטה ומריבה מן העולם, "לאחד קראתי נועם אלו ת"ח שבא"י המנעימים זה לזה בהלכה" (סנהדרין כ"ד, א).

תלמוד ירושלמי שהוא מסוד לאה, הוא בחינת משיח בן דוד שיהיה מבניה של לאה, ותלמוד בבלי שהוא מסוד רחל, הוא בחינת משיח בן יוסף שיהיה מבניה של רחל, ולכן הלכה כבבלי נגד הירושלמי, שאפילו בני בניה של לאה מודים שרחל עקרת הבית היתה (עיין ילקוט סוף רות).

אם משיח בן יוסף יבוא לפני משיח בן דוד, עלול להיות שהאור המבהיק של הגאולה יגיה מתוך חשך גדול וצער געגום חלילה, כתלמוד הבבלי המאיר מתוך מחשכים, "במחשכים הושיבני זה תלמודה של בבל" (סנהדרין שם), אולם אם יתמוזג תלמוד בבלי עם תלמוד ירושלמי, שעליו נאמר "על הגאולה זה תלמוד ירושלמי" (זוהר חדש רות), תצמח מזה קרן ישועה, ומשיח בן דוד יבוא מקודם, ומשיח בן יוסף יהיה שלוחו, והגאולה תהיה ברחמים גלויים וגדולים, "וברחמים גדולים אקבצך". (ישעיה נד).

יב

הרב חרל"פ זצ"ל, הד הרים, מב

והנה בזה החורף קבעתי עצמי עם בניי יחיו ועם איזו תלמידים ללמוד במס' כתובות, על איזו שעות ביום, אבל לפי שכל צעיר נכתב על דגל ישיבה אין התלמידים פנויים להתחבר עמדי כחפצי ורצוני, לקבוע אתם שעורים פשוטים ורוחניים, עם קביעות הגונה מאיזה שעות רצופות להעמיק בכל שיטה וסוגיא, בכל העולה מדברי רבותינו הראשונים ז"ל ולמוזג את הבבלי והירושלמי יחד בחידושים נפלאים ומחודדים והכרעת ההלכה בכל ענין.

יג

הרב נריה, שיחות הראיה, עמ' רה

אף רעיון האחדות הפנימית של תורת ארץ ישראל, ובראשה איחוד דרכי הלימוד של הבבלי והירושלמי, נרמז לו [לרב זצ"ל] מתוך משנתו של הגר"א, ומבאר אליהו דלה דלה אותה.

יד

הרב נריה, לקוטי הראיה, ח"ב עמ' 160

הרב זצ"ל דרש שילמדו את סוגיות הירושלמי במקביל ללימוד הבבלי, בכדי לברר את השיטות זו מול זו, בבחינת בא זה ולימד על זה.

טו

שבתי דון יחיא, כתב העת "עומר", עלון רביעי תשי"ח

... בתוך המולת הלימוד עוברת שמועה, שהראי"ה יכנס עוד מעט להגיד את השיעור השבועי... השורות מלאות. ראש סמוך לראש. כתף מתחכך בכתף. הגמרות פתוחות. בבלי וירושלמי. ספרי הרמב"ם פתוחים. גם ספריהם של מפרשים ראשונים וגדולי האחרונים. משהגיעה שעת האפס מופיע הראי"ה...

הוא קורא משנה וגמרא, משווה את הסוגיה בתלמוד הבבלי לסוגיה בתלמוד הירושלמי, ומבליט את הנקודות המאחדות ואת הנקודות המפרידות. אחרי כן הוא מסביר את הדעות של המפרשים הגדולים בסוגיה. דעה דעה וייחודה. סקירה נרחבת זו, אגב השוואות שונות, שבקיאות והבנה טבועה בה, מכניסה את השומעים לפני ולפנים של הענינים. בחלק השני של השיעור הוא מניח כללים הלכתיים, שלדעתו מבוססים על סברות בסוגיות דומות, ומתרחץ בהם כמה וכמה קושיות.

השיעור מתקרב לסופו. תוך כדי השוואה בין ענין לענין הוא גם מסביר דברי אגדה, שאף בהם טבוע הכלל שנתחדש על ידו...

מראשית זמן הלימודים, כשהיו פותחים במסכת חדשה, היה מייחד את שיעור הפתיחה לתוכנה הכולל של המסכת... בשיעורים מזהירים אלו הכניס את כל יכולתו הרוחנית. המסכת כולה נתקפלה בשיעורים וראוה בעיקרי סוגיותיה... המסכת נתגלתה בשורשיה, בצמיחת גזעה ובפאר צמרתה.

שעורי פתיחה אלו היה תמרורי דרך לבני הישיבה. באמצע הזמן, כשהיו טובלים את עצמם במעמקי סוגיותיה, נזכרו בפסוקים מהשיעור בראשית הזמן, פסוקים מאירים ככוכבים שלאורם קדחו בגמרא ובמפרשיה, **הישו השוואות בין בבלי לירושלמי** וביררו פירושיהם של הראשונים וגדולי האחרונים.

כל ראש חודש נערכה שיחה, הראי"ה היה מסב בראש השולחן שבאולם האורחים הגדול... רעיונות על הישיבה המרכזית העולמית ועל תורת ארץ ישראל, על האחריות של עיסוק בתורה בירושלים עיר הקודש ועל הקשר בין הישיבה לבין בניינה של ארץ ישראל, על היחסים בין אב לתלמיד ועל אהבת רעים, על עמלה של תורה בכמות ובאיכות ועל שיטות הלימוד, תדריך רוחני נשמתי לחודש ימים.

בכל שיחה אותם הנושאים ותמיד בהארה מיוחדת, בגילוי עוד קיפול מקפלי נשמתו הגדולה.

בדבריו לא היה שמץ של תוכחה. בדבריו לא היה רמז כלשהו לפלוני אלמוני... **דבריו נשלחו לפי הכתובת של הכלל.**

טז

זוהר חדש רות, קח ע"א

*גירסת האר"י הק' בספר הליקוטנים, עי' מתוק מדבש שם.

"על הגאולה", זה ספר נביאים. "ועל התמורה", זה תלמוד בבלי, שנתחלף ונתבלבל הלשון. "וזאת התעודה בישראל", זה תלמוד ירושלמי.

יז

זו"ח איכה קיב ע"ב

"והאור", זה התלמוד ירושלמי, דנהיר נהורא דאורייתא, לבתר דאתבטל דא, כביכול, אשתארו בחשוכא. דכתיב, "במחשכים הושיבני", זה תלמוד בבלי, דאזלין ביה בני עלמא במחשכים:

יח

מאורי אור (למקובל רבי מאיר פאפירש), ערך תלמוד

תלמוד בבלי"י גי' תקכ"ד פרקים שבתלמוד כי תלמוד בבלי כנגד רחל בב"ל גי' ל"ד
אתון דמילוי א-דנ"י ותלמוד ירושלמי כנגד לאה הנק' ירושלים ונ"ל כי ז"ס ארז"ל
מחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי כי תלמוד ירושלמי אינה מלובשת כמו זאת.

יט

הגהות הרמ"ז על עץ חיים, יא

סוד תלמוד ירושלמי הוא בלאה, כי היא סוד ירושלים, ובבלי ברחל... כי הנה בתחילת
הגלות לא היו כ"כ ניצוצות שקועות וזכו אותם הצדיקים לתקן ניצוצות גדולות בסוד
לאה, כי הנה סוד התלמוד לברר בירורין ולהוציא הפסולת, בסוד קש ותבן, שהם
הקושיות... ואח"כ תקפה צרת השיעבוד, כי גברה כח הקליפה, ולא היו יכולים לברר
עוד בבחינה עליונה, רק בסוד בבלי כנוזר, וזה סוד שאמרו "במחשכים הושיבני זה
תלמוד בבלי", שהוא במדרגה יותר תחתונה מהירושלמי...

כ

לקוטי לוי יצחק (אביו של הרבי מלובביץ' זצ"ל), עמוד קכו

יש ב' בחי' לבושים, א' לבוש המחשבה שהוא לבוש הפנימי, ב' לבוש הדבור שהוא
לבוש החיצון, ומחשבה הוא למעלה מהחזה ודבור למטה מהחזה. וכן תלמוד
ירושלמי הוא בלאה, לבוש המחשבה שלמעלה מהחזה, ותלמוד בבלי הוא ברחל
למטה מהחזה, ועיין במאורי אור מערכת תלמוד ירושלמי ע"ש.

פרטים על כך להלן בסוף העלון

כ"ה

טעון גניזה

ללמוד ב'שילוב' בבלי וירושלמי

בתוספת זמן קצר ללימוד הבבלי תוכל ללמוד גם את התלמוד ירושלמי בסוגיה המקבילה, ולהגיע לשלימות ההבנה על ידי רכישת הידיעות הנמצאות רק בירושלמי

הרי עוד לא גמרתי ללמוד את הבבלי? * מה התועלת בלימוד הירושלמי? * ההלכה הרי לא כמו הירושלמי? * במה זכה דורינו להתעוררות כל כך גדולה ללימוד הירושלמי? * הרי נאמר בשם רבי יוחנן על הפסוק 'וליוצא ולבא אין שלום', שזה נאמר על היוצא מש"ס בבלי לש"ס ירושלמי? * המשפט שלא תשמעו ממי שלמד במהדורות החדשות!

* הרי עוד לא גמרתי ללמוד את הבבלי?

בלימוד הבבלי אנו מוסיפים ומעיינים בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים, ואנו עושים זאת תוך כדי לימוד, ולא לומדים קודם את כל הש"ס עם פירוש רש"י. העיון הזה ראוי להיעשות בראש ובראשונה בתלמוד הירושלמי. לימוד תלמוד ירושלמי מוסיף רבות בהבנה פשוטה של הגמרא בבבלי, ושני התלמודים משלימים זה את זה. תלמוד ירושלמי משלים דברי תנאים ואמוראים הרגיים באותה סוגיה. וכמו שכתב הפני יהושע (בהסכמה לפירוש 'קרנן העדה'):

"להיות נודע לכל יודעי דת תורתנו הקדושה, שיעיקר לימוד תורה שבעל פה הוא תלמוד בבלי וירושלמי, ולא כנחלקים לשתי תורות ח"ו כי אם יחדיו יהיו תמים במחברת אחת חיבור לקודש. ומה שזה סוגר זה פותח, כמבואר בפסקי הגאונים והקדמונים".

* מה התועלת בלימוד הירושלמי?

להלן מבחר ציטוטים מגדולי ישראל

"וכן דרך הירושלמי בכמה מקומות שמפרש סתומות הבבלי".

ה'מגדול עוד, מגדולי הראשונים, בסוף הל' ס"ח

"ובכל הדבר הקשה מיששתי את כלי התלמוד ירושלמי, ופעמים רבות אין מספר ראיתי קושיות חמורות ואשר נבוכו בם גדולים חקרי לב, אכן ע"פ הירושלמי המה נכונים למבין ואיש על מקומו יבא בשלום".
הגאון רבי נחום טריביטש, מגדולי האחרונים, בהקדמה לספרו 'שלום ירושלים'

"אני אומר במלוא האחריות, שישנם חלקים עצומים מהתורה הקדושה, מהתורה שבעל פה, שנמצאים רק בירושלמי ואינם נמצאים בשום מקום, אפילו בכבלי".

הגר"ש הלוי וואזנר זצ"ל, בסיום ירושלמי (נר מערבי קובץ ח)

ובכן, אלו רק דוגמאות בודדות מרבים מאוד (ניתן לקבל כמכון ציטוטים רבים מגדולי ישראל וצ"ל ויבלחט"א שליט"א) על ההשיבות והתועלת שראו גדולי ישראל בלימוד הירושלמי.
מי שרוצה לדעת את התורה, חייב ללמוד גם את התלמוד הירושלמי.

❁ ההלכה הרי לא כמו הירושלמי?

טעות! נכון, שבמקום שהבבלי והירושלמי חולקים אז ההלכה היא כמו הבבלי, כיון שהוא היה אחרון וההלכה כאחרון (רי"ף ורא"ש סוף עירובין). אבל מה עם שאר המקומות שהם לא חולקים?
המעמיק ובודק את החילוקים בין הבבלי לירושלמי בענין ההלכה, מוצא שב-90% מהמקרים אין מחלוקת ביניהם! למעשה, רבות מההלכות וההנהגות שנפסקו בשולחן ערוך, מקורן בירושלמי.

להלן שני דוגמאות מתוך אלפי ההלכות:

1. בשולחן ערוך אורח חיים סי' קכ"ז סעיף א': 'כשיגיע שליה צבור למודים, שוחין עמו הציבור, ולא ישחו יותר מדאי, ואומרים: מודים אנחנו לך (שאתה הוא ה') אלקינו אלקי כל בשר כו', 'וחותם ברוך קל ההודאות', בלא הזכרת השם'. כתב בביתאור הגר"א שם, שפסק השו"ע הוא נגד הבבלי והכרעת הרמב"ם שהוא בלא חתימה. ומקורו הוא: תלמוד ירושלמי, מסכת ברכות פ"א ה"ה.
2. בשולחן ערוך אורח חיים סימן קי"ד סעיף ח: 'בימות החמה אם נסתפק אם הזכיר מוריד הגשם אם לא, עד שלשים יום בחזקת שהזכיר הגשם וצריך לחזור'. בבאר הגולה, ובביאור הגר"א כתבו שהמקור הוא: תלמוד ירושלמי, מס' תענית פ"א ה"א.

לא רק בפסקי השו"ע ממש הירושלמי כמקור, אלא אף גדולי הפוסקים, הראשונים, והאחרונים, השתמשו רבות בירושלמי לפסיקת הלכה. בעצם לכל תלמיד חכם המתמצא בשולחן ערוך ובנושאי כליו אין צורך לספר ולחדש על הלכות רבות, שעל פיהן נוהג היום כלל ישראל, שמקורן הוא אך ורק מהירושלמי.

בשאלה שנשאל הגר"ש הלוי וואזנר זצ"ל (שו"ת 'שבת הלוי' ח"ט סי' כט), על מה סומכין בני ארץ ישראל לאכול בבתי כנסיות ובבתי מדרשות סעודות מצוה, אחר שמבואר במשנה ברורה (סי' קנא ס"ק ה'), דבאופנים שהתירו מדוחק לאכול בבית הכנסת, היינו דוקא בחוץ לארץ. השיב שהמקור הוא מירושלמי פסחים פ"א ה"א.

במה זכה דורינו להתעוררות כל כך גדולה ללימוד הירושלמי?

התחדשות הישוב התורני בארץ ישראל

התלמוד בבלי אינו מכיל גמרא על סדר זרעים. המקור המרכזי להלכות אלו הוא מן התלמוד הירושלמי, תורת ארץ ישראל. לכן, ההתרחבות וההתחדשות של הישוב התורני בארץ ישראל, גרמו להתעוררות גדולה ללימוד ירושלמי סדר זרעים, כדי להכיר את פרטי המצוות התלויות בארץ, הנדרשות לחיי היום יום בארץ ישראל.

ריבוי פירושים מבוארים

בעבר היו רבים שחפצו ללמוד גם חלק זה של התורה, אבל התייאשו מאחר שלא היה בידם פירוש ברור ומקיף, היום עם ריבוי הפירושים המבארים את דברי הירושלמי כל לומד יוכל להבין.

תקנת גדולי ישראל

בחודש טבת תש"מ, בעת התאספות אלפי ישראל בכנסיה הגדולה השישית של אגודת ישראל, החליטה מועצת גדולי התורה על פי הצעתו של כ"ק האדמו"ר בעל ה"לב שמחה" מגור זצ"ל, לקבוע עיתים ללימוד הירושלמי. ובנוסף לחדש מסלול לימוד של דף היומי בתלמוד הירושלמי.

האדמו"ר מבוהוש שליט"א סיפר שלמחרת ראש השנה תש"מ, בצום גדליה, קרא לו סבו האדמו"ר רבי יצחק מבוהוש זי"ע, ואמר: ככל שנה בראש השנה מכריזים בשמים על הארות חדשות הצריכות לרדת לעולם. בשנה זו הכריזו על הארות ללימוד תלמוד ירושלמי. האדמו"ר זצ"ל הורה לו לקנות ש"ס ירושלמי ומיד התחיל ללמוד עמו ירושלמי.

הרי אי' בשם רבי יוחנן על הפסוק 'וליוצא ולבא אין שלום', שזה נאמר על 'היוצא מש"ס בבלי לש"ס ירושלמי' (חגיגה י. ע"י רש"י ותוס' שם)?

בכינוס השנתי השלישי של פעילי הירושלמי, התייחס לשאלה זו הרה"ג ר' זעליג ברורמן בשם חמיו הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א: 'דברי רבי יוחנן נאמרו רק על הפורש מתלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי, אבל "הכורף" את שני התלמודים, ומביאם יחד לכדי פסק הלכה והכנה וליבון הדברים, אין לך דבר יקר מזה' (ראה להלן שו"ת עם הגר"ח ק.).

וכידוע שבסדר לימודו של הגר"ח שליט"א, כלול גם לימוד משולב של בבלי וירושלמי יחד. ובכל שנה בערב פסח הוא עושה סיום על שני התלמודים.

התחלתי ללמוד ירושלמי ולא הצלחתי כי הלימוד היה קשה. גם השפה לא מובנת ללומדי הבבלי!

זהו משפט שלא תשמעו ממי שלמד במהדרות החדשות!

אדם שהתרגל לסגנון הבבלי ובא ללמוד הירושלמי, יבין ללא קושי את רוב לשון הירושלמי. נכון שהירושלמי כתוב בלישן קלילא' דהיינו לשון יותר קצרה, וכן הארמית היא לא בדיוק אותה ארמית שדיברו בבבל, אבל על ההבדלי לשונות אלו מתרגלים תוך לימוד של פרק או שניים.

הקושי העיקרי בלימוד הירושלמי הוא בהבנת הסוגיות. מה גם שהלומד בבלי (למעט סדר קדשים) התרגל שכמעט ואין גרסאות שצריך להחליפן במהלך הלימוד, בעוד שבירושלמי, ישנן גרסאות מתחלפות. אך כיום שיש מהדרות איכותיות של תלמוד ירושלמי, ניתן ללא ספק ללמוד ולהבין ירושלמי, ואפילו בקלות. הלימוד בירושלמי גם קל להבנה ולזיכרון כי הוא כתוב בפיסקות ופסקות, לעומת הבבלי שיש בו סוגיות ארוכות ולפעמים אוקימתות רבות לסוגיה אחת.

הנסיון מוכיח שלימוד הירושלמי עם באור טוב, ולאחר שהתרגלו ללשונו, יותר קל מלימוד הבבלי!

קורבן הגאולה

"יודמה שלעתיד יהיה עיקר הלימוד בירושלמי"

השפתי צדיק, ששק' היה עמ' מ"ו

לימוד הירושלמי מקרב את הגאולה. כך כתבו רבים מגדולי ישראל זצ"ל, ולהלכה שליט"א.

רבי יוסף חיים זוננפעלד זצ"ל, רבה של ירושלים, היה מפרש גונטריא על הפסוק **ציון במשפט תפדה, ושביה בצדקה** (ישעיה א. כו).

ציון במשפט תפדה	1,076 =
תלמוד ירושלמי	1,076 =
ישביה בצדקה	524 =
תלמוד בבלי	524 =

ואמר שגונטריא זו באה לרמז, שבשעה ששני התלמודים יפוצו הוצגה ויוצאו מרשות היחוד לרשות הרבים או תבוא הגאולה.

מספרים שאישי הגר"ח מברוקס זצ"ל שמע גונטריא זו, הניב:

"אין זאת אלא שזה נאמר בירת הקודש"

דוגמאות מתוך מכתבים רבים

קורה בשטח...

סיפוק רב ובהירות גם בלימוד הבבלי
 הרב הגאון רבי בעלאל רודינסקי שליט"א, ראש ישיבת 'אור ראובן' - סונס, נ.י.
 "התחלתי ללמוד ירושלמי בגיל 18 בעקבות הוראה שקיבלתי מהגאון הגדול רבי יעקב קמינצקי זצ"ל. היינו שכנים במונסי, והרב אמר לי שחשוב ללמוד ירושלמי כיון שלא הירושלמי אי אפשר להגיע לשלמות בהבנת הבבלי. לפני הרבה שנים התחלתי לומר שיעורים בירושלמי... במס' ביצה במחזור דה"י הקודם התחלתי בתכנית שילוב בבלי וירושלמי הלומדים מאד מרוצים. הלומדים יוצאים עם סיפוק רב ובהירות גם בלימוד הבבלי, לאחר שלמדו את הירושלמי."

לימוד הירושלמי מחכים ומעשיר
 הרב יצחק שמעון כהן שכרדון שליט"א - ירושלים
 "הלימוד בירושלמי פותח אפיקים רחבים ומעשיר מידע רב בהלכות, מהן שלא מופיעות כלל בבלי. וכמיוחד ב"אגדות הירושלמי" המופלאות והמרתקות, שבהן פנינים בענייני אמונת חכמים, מידות הסדר, הדרכה, וגילויי רוח הקודש מופתים ועוד."

טעמו וראו, לא תוכלו להפסיק
 הרב ישי הנגור שליט"א - ירושלים
 "הנסיון הוכיח שהרבה אנשים שחששו להתחיל בלימוד הירושלמי, הרי עדיין לא למדו את הבבלי כראוי, אך אין שהתחילו, רק טעמו, ראו כמה נפלא - מתוק מרשב! כבר לא יכלו לעזוב... על ידי הלימוד המשובל של הבבלי עם הירושלמי, הלימוד נהיה קל ובהיר יותר בהרבה... עצתי - בוואו טעמו!"

כפון ידרכי שפחתי לרשותכם: בארץ ישראל ובאירופה (UK)

קול הירושלמי ☎ 995 2460 (08)

- שלוחה ① שיעורים ; שלוחה ② שווק והצגה ;
- שלוחה ③ שירות למסדות, נציגי שיעורים, ולומדים מרטיים ;
- שלוחה ④ מערכת הנבחרים, תכנית השילוב, ומסלולי לימוד

בארה"ב: 718 337 8529 USA

הירושלמי של הלומדים
פירוש 'אור שפחה'
 חיף עצום בהגשה פשוטת ואיכותית
 בין פרקים:
 מכתב - יהושע | סגור - מנחם | מנחם - מנחם
 יצוי לאור עד כעת, מסכתות:
 ראש השנה | יוצא | סוכה | תענית
 בעילה א-ב | חגה | פנהרון | מסכת ח
 חרש כפרתי וחיף חישאות חבלי

דעת הגר"ח קניבסקי שליט"א

בעניין לימוד הירושלמי

שאלה:
 מי שלא נמר את הבבלי האם צריך ללמוד ירושלמי?
 תשובת הגר"ח:
 כן. כל גמרא שלומדים בבלי צריך ללמוד בירושלמי, כל גמרא, כל פרק.

שאלה:
 למה חשוב ללמוד ירושלמי הרי ההלכה לא כהירושלמי?
 תשובת הגר"ח:
 בגמ' משמע שהירושלמי יותר חשוב מהבבלי. להלכה פוסקים כהבבלי כי זוה בתראה, אבל הירושלמי יותר חשוב.

שאלה:
 הרי איתא וליוצא ולבא אין שלום זה היוצא מתלמוד לתלמוד א"כ משמע שאי אפשר ללמוד שניהם?
 תשובת הגר"ח:
 למה אי אפשר? צריך ללמוד כל הדעות, כמו שלומדים דעת בית שמאי ובית הלל, רבי מאיר ורבי יהודה.

שאלה:
 איך עדיף ללמוד ירושלמי על הסדר, או בשילוב עם הבבלי?
 תשובת הגר"ח:
ביחד עם הבבלי.

בהירות בערפאווטש

מדרות הירושלמי הנכבד ביוזם בעלמ המר הירודי, טייל לי סדר השיש בביתו עבור יתבנת השלום בביתו מסופסד ביהדות 30, בארופה 6, בענילה 6, בארה"ב 30 בזכות תרומת הנגיד הרב ר' אברהם פנחס בערפאווטש פ.נ.ו. בתחילת כל גמרא ילוח שליכי לסדר הלמוד בבקבול לבב

יצוי לאור עד כעת 30 כרטיס כרטיס, סדר פנחס, סדר גמרי, חיף עד כבא כתיא

